

MĒŠ

IMANTAS ZIEDUONIS

KIUKU

PASĀ
KA

Iš latvių kalbos vertė
VISVALDAS BRONUŠAS

VILNIUS 1984

84 Latv
Zi-12

Imants Ziedonis LAČU PASAKA
Rīga, „Liesma“, 1976

Illustravo
AIJA ZYLĒ

4803010200—121
Z M852(08)—84 246—84

© „Liesma“, 1976

© Vertimas į lietuvių kalbą, leidykla „Vaga“, 1984

Kasmet Meška atsivesdavo jauniklių. Ši pavasariį ji irgi atsivedė tris: Uogų Meškiuką, Musių Meškiuką ir Medaus Meškiuką.

Motina labiausiai mylėjo Uogų Meškiuką, nes jis buvo pats ramiausias, pats paklusniausias mažylis pasaulyje. Jis nešokinėjo, niekur nelakstė, nevaliūkavo, visą laiką sėdėjo ir šlemštė uogas. Kai prisirpo mėlynės, jo užpakalis pamėlynavo nuo tupėjimo ant uogų — jis buvo tikras slunkius, toks slunkius ir édrūnas, jog prisišlemštęs tupėdavo mėlynėse ir viliodavo uogas, kad jos pačios bėgtų pas jį:

Gardžioms uogytėms

va-lio!

Jos nepaspruks iš pil-

ve-lio!

„Musių Meškiukas, — sakydavo Meška, — tai mano kvailelis.“ Ir iš tiesų — dar niekada nebuvo regėta tokio meškiuko, kuris taip vaikytusi muses. Jis kiauras dienas jas gainiodavosi. Vamptelėdavo pamatęs musę, pašokdavo į viršų ir krisdavo žemėn. Kartą šitaip krisdamas net išsinarino stuburgalį, bet vis tiek nesiliovė mūsų gaudęs. Motina jam duodavo uogų, medaus, ledų, vaflių — niekas negelbėjo, jam gardu buvo tik musės. Jis ir pats gyrėsi: aš esu mūsų medžiotojas. Pažindavo muses iš pėdsakų, suosdavo iš kvapo, suprato mūsų kalbą. Jis tik pažvelgdavo į lango stiklą ir iš pėdsakų tuoj atpažindavo, kokių mūsų čia laipiota: cukrinių, mėsinių ar lempučių mūsų, kurios paprastai tupėdavo ant lempučių arba gaubtų. Vakarais į šviesą per langą lėkdavo dar grybų musės, karvių musės ir naktinės musės. O Musių Meškiukas mokėjo jas visas atskirti, pažindavo iš pėdsakų ir zvimbimo. Langų musės zyzdavo pro nosį, mat besitrankydamos į stiklą jos buvo susilaužiusios nosis. Žaliųjų mūsų zyzimas buvo pilkai žalias, panašus į pelėsį ant uogienės, o visos lubų

musių dainelės skambėjo iš kito galo — atvirksčiai. Dainelės „Mes esam lubų musės“ žodžiai skambėjo šitaip: „Sėsum ąbul mase sem“. Tik dainelę „Alus — sula“ ir iš kito galo galėjai suprasti taip pat.

Medaus Meškiukas buvo saldus ir godus. Jis buvo toks godišius, kad cukraus jam niekad nebūdavo gana. Per pusryčius jis pildavosi į kavos puodelį cukraus tiek, kad visa kava išbėgdavo ir puodelis likdavo pilnas cukraus. Tada jis džiaugdavosi ir sakydavo — dabar tai bent kava! Jis galįs kiekvieną mielą valandėlę tokią gardžią kavą gerti! O kai jam neleisdavo šitaip smaguriauti cukrumi, jis griebdavosi kitų gudrybių. Vieną vakarą, kai visi baigė gerti arbatą, jis patyliukais įsmuko į cukrinę. Dangtelis tik klakt virš galvos — ir liko jis ten visą naktį. Visi ieško ieško Medaus Meškiuko, o jo — nė kvapo. Medaus Meškiukas smaguriauja sau visą naktį.

Rytą visi geria kavą. Musių Meškiukas kaip kiš šaukštuką į cukrinę — ne! — kažkas ima ten rėkti. Iškiša galvą Medaus Meškiu-

kas, bet pats laukan nebeišlenda. Taip prisiputęs, taip išpampęs, kad nebegali išlįsti.

Teko sudaužyti cukrinę, o paskui motina liepė Medaus Meškiukui daugiau nelįsti nei į cukrinę, nei į ąsotį, nei į termosą, ar į butelį!

Kartą Medaus Meškiukas įklimpo į knygą: norėjo paskaityti, bet knygos viršeliai užsitrenkė ir suslėgė Medaus Meškiuką ne lyginant atspaudžiamą paveikslėlį. Motina ilgai negalėjo meškiuko atplėšti, teko knygos lapą palaikyti virš katilo garuose, kol Medaus Meškiukas atsiklijavo lyg pašto ženklelis. Bet jis buvo visiškai plokščias. Meška sugirdė sūneliui penkis litrus medaus, tik tada Medaus Meškiukas vėl atgijo, pasidarė storas ir saldus.

Medaus Meškiukas tikrai buvo labai meilus ir saldus. Toks saldus, kad visos artimos ir tolimos kaimynės meškutės labai norėjo su juo draugauti: laižydavo jam snukutį ir sakydavo, jog esąs gardus kaip ledai, kaip pieno kokteilis.

Medaus Meškiukas ir pats žinojo, koks jis saldus. Kai pristigdavo saldumynų, jis

laižydavo savo leteną. Jis galėdavo dienu dienas tupėti ir čiulpti savo leteną. Kiti meškiukai vadindavo jį savimyla. „Savimyla letenlaižys“, — sakydavo jie. Medaus Meškiukas žinojo, kad nė vienas iš jų neturi tokių saldžių letenų kaip jis, bet, nenorėdamas būti per didelis savimyla, kaip jį vadindavo, iškišdavo nykštį pro du pirštus ir čiulpdavo.

— Tai tu vėl žindi savo leteną, savimyla letenlaižy? — klausdavo jo.

— Ne, aš savo pilvui rodau špygą, — gudriai atsakydavo Medaus Meškiukas.

— Ėsk mėsos ar dar ko nors! — patardavo jam kiti meškiukai. — Kitaip pasidarysi toks saldus, kad vieną gražią dieną koks virėjas dar suminkys tave į pyragą... Arba pagaus cukraus žnypliukės, tada pamatysi! Sugnabys į gabalus!

— Ir maudytis tu negali eiti. Išoksi į vandenį ir ištirpsi kaip cukrus.

Bet nieko nepadarysi. Medaus Meškiukui buvo lemtas saldus gyvenimas, sūrus jam nepatiko. Kai kiti maldavo mėsą, jis į mėsmaleį kaišiodavo cukraus gabaliukus. Visas

meškutes jis vadino Karamelėmis, jo nuomone, tai buvo pats gražiausias vardas. Jis kreipdavosi: „Miela Karamele su pūkuotomis ausimis...“ — arba „Miela Karamele su riešutais ir mėlynu kaspinu, gal turi namuose kokį laivą sirupo?“ Dėžutės sirupo jam niekad nebūdavo gana, jis visuomet norėdavo viso laivo.

Mažoji Dacytė buvo surinkusi gražią saldainių popierėlių kolekciją, net kelis sąsiuvinius. Sykį prie jos prisisuko Medaus Meškiukas ir skaito: sal-dai-nis, šo-ko-la-di-nis sal-dai-nis, sal-dai-nis.

Na, jei saldainis, tai reikia suėsti! Tiek protelio jis dar turėjo! Bet nepagalvojo, kad užrašas dar ne pats saldainis, ir suglemžė visus popierėlius, Dacytė kelias dienas verkė. Medaus Meškiukui lyg už bausmę tais popierėliais užsikimšo pilvas, teko jį plauti muiluotu vandeniu. Nuo to karto Medaus Meškiukas nebeėsdavo jokių užrašų, net jeigu žodis būdavo iš šokolado,—vis tiek jį nugramdydavo.

Taip ir gyveno Meška su savo meškiukais linksma ir laiminga. Medaus Meškiu-

kas kopinėjo medų, Uogų Meškiukas rinko uogas, o Musių Meškiukas gaudė muses. Meška svajojo: šitie jau paūgėjo, reikėtų dar kokio meškiuko. Gal jis būtų Kukulių Meškiukas ir galėtų sau ryti kukulius.

Tačiau Meška susirgo ir numirė. Meškiukai liko našlaičiai. Kurį laiką Miškas nežinojo, ką su jais daryti,—meškiukai buvo dar maži, ir kas vakarą reikėjo juos valyti dulkių siurbliu, migdyti, rytais kelti (juk meškiukai baisūs miegaliai), na o dieną prižiūrėti, kad nepersivalgytų medaus, uogų ir musių. Taigi nutarė atiduoti meškiukus kam nors auginti ir auklėti.

Pirmąją atidavė Musių Meškiuką. Atidavė jį Maisto pramonės ministerijai, nes jos žinioje yra pyragaičių kepyklos ir mėsos kombinatai, sūrinės ir pieninės.

Meškiukas ten taip šauniai dirbo, kad musės iš tolo pradėjo vengti mėsos kombinato. Jau per pirmą mėnesį jis išmušė 283 milijonus 486 tūkstančius 234 muses. Jis davė tiek naudos (kur kas daugiau už aerozolius, be to, buvo nekenksmingas sveika-

tai), kad netrukus „Rygos balse“ pasirodė skelbimas:

„Priimame į darbą kovai su musėmis musių meškas. Yra valgykla ir bendrabutis. Nemokamai išduodami musgaudžiai. Labiausiai pasižymėjusios musių meškos bus premijuojamos.

Kreiptis į Maisto pramonės ministeriją nuo 8 iki 16 val.

Kvalifikacijai kelti rengiami musių meškų kursai, kuriems vadovaus Musių Meškiukas I.“

Ką toliau veikė Musių Meškiukas, nežinau. Tik visada, kai išsitiesus pogulio kanda musės ir negaliu jų pagauti, vis prisimenu jį ir pagalvoju: „Kažin ar užsirašė kas nors į musių meškų kursus ar ne?“

Medaus Meškiuką Miškas atidavė Aukiui. Ji atėjo į mišką, kai Medaus Meškiukas buvo ką tik išdribęs iš medžio, išsinarinęs leteną ir negalėjo paeiti. O išsiriti iš medžio jis šitaip: kai įsiropštė į medį iki drevės, kur skraidė bitės, pamatė, kad priešais drevę ant šakos pakabintas maždaug metro ilgumo strampas. „Iš kur tas dabar čia atsi-

rado? "—suniurnėjo Medaus Meškiukas ir pastūmė strampą į šoną. „Oho! Koks sunkus!"—Bet tas sunkus ant virvės pakabintas daiktas pasidavė į šoną ir siūbtelejo atgal. „Gėdos neturi!"—jau piktai suriaumojo Medaus Meškiukas ir iš visų jėgų kaip stums tą strampą šalin. Strampas smarkiai nulėkė į šalį, bet iš visų jėgų vėl siūbtelejo atgal ir taip niūktelėjo Medaus Meškiukui į pašonę, kad šiam net žadą atėmė. Meškiukas maurodamas stūmė strampą nuo savęs—tas uždamas lėkė atgal. Kuo smarkiau stūmė, tuo greičiau lėkė atgal! Meškiukas pavargo, o strampas nė kiek. Galų gale jis pasidavė ir visiškai nusivaręs plumptelėjo iš medžio. Taigi Medaus Meškiukas gulėjo ant žemės po ažuolu su išnarinta letena, ir Aukis paprašė, kad meškiuką atiduotų jai,—ji turinti jau trisdešimt devynis meškiukus, ir Medaus Meškiukas būsiąs čia lyg namie. Vakar Miškas Meškiuką atidavė. Ką jis dabar veikia, pasiklauskite Aukio. Adresas: Ryga, Veidenbaumo gatvė 41/43, butas 39.

Sunkiausia buvo išsirinkti patėvį arba

pamotę Uogų Meškiukui—kurgi gausi tiek uogų kaip vasarą miške? Na, o rudenį ir pavasarį, o žiemą?

Atidavė Uogų Meškiuką Vaistažolių Senelei. Netoli turgaus vartų stovi senelės stalas, apkrautas vaistažolių ryšulėliais, šaknelėmis ir arbatėlėmis. Senelė labai sena ir maža. Žiemą ji apsimuturiuoja daugybe skarų, bet šaltis vis tiek ją persmelkia iki kaulų. Kai šalta, vietoj jos arbatėles parduvinėja meškiukas—jo vilna tanki, ir šaltis įsivelia į gaurus tarsi vapsva,—o senelė guli namuose ir skaito sau žurnalą „Sveikata“. Meškiukui patinka būti pardavėju, patinka žiūrėti, kaip žmonės vaikšto pro šalį, kaip ryto šaltyje jie trinasi ausis ir nosis, kokiomis gražiomis pirštinėmis apsimovę savo letenas, kokiais storais veltiniais apsiavę kojas. Beveik kaip meškos, galvoja Uogų Meškiukas, tik juokingesni. Kai jie nusiperka kokį ryšelį metelių, meškiuką tik juokas ima. Meška tokį ryšelį pro vieną šnervę įšniauktų, pro kitą iščiaudėtų. Kai meškai suskausta pilvą, ji septynis kilogramus metelių suėda, o tie žmonės išgeria

pusę puoduko—ir jau gana, ir jau raukosi!

Žmonės juokingi ir silpni. Net ir turguje matai, kiek jie perkasi maisto ir kiek stengia dirbti! Štai, kad ir spanguolių. Nusipirks kokį puslitriuką—ir tas pačias valgo raukydamiesi. Meška galėtų spanguolių būti litrais, tik senele jų tiek daug neturi, todėl nuo šiolei meškiukas kiekvieną vasarą padės senelei spanguoliauti. Meškų letenos prilygsta uogų rinkimo mašinėlei—su tokiais nagais tik pabrauks per mėlynės ar bruknienojus, ir žeria uogas į pintinę. Senele patenkinta, kad turi tokį darbštų meškiuką, ir visą žiemą šeria jį džiovintomis šermukšnių, mėlynių ir kadagių uogomis. Menkas maistas, bet meškos žiemą daug neėda. Kartais, kai meškiukas įsinori ko sultingesnio, jis padeda parduotuvėje iškrauti prekes ir už darbą gauna kokią dėžę džiovintų slyvų. Slyvas meškiukas vadino kurkulų uogomis. „Tai džiovintos kurkulų uogos“,—pasakė jis ir pirmąsias savo uždirbtas džiovintas slyvas parsinešęs subėrė į vonelę su vandeniu. Slyvos išbrinko ir kitą dieną jau buvo išsipūtusios ir apvalios. Meškiukas

džiaugėsi: „Tuoju bus varliauogių!“

— Kokių varliauogių? — pyko senelė ant meškiuko už jo keistenybes.

— Juk iš mažų kurkuliukų išauga didelės varlės. Tai kodėl iš kurkuliukų uogų negali išaugti dar didesnės varliauogės? — teisinosi meškiukas.

Padėdamas iškrauti prekes, meškiukas visai įsitikino, kaip tie žmonės menkai dirba ir kiek mažai valgo. Tokią pilną dėžių mašiną meškiukas ir be padėjėjų galėtų viens du iškrauti. Geriausia būtų mašiną iš karto įversti į parduotuvę, tik reikėtų išimti didžiąsias vitrinas — paskui tik — opa! — stveri ją už krašto, pakeli ir įverti vidun, tada suduodi per dugną ir vėl išstumi lauk. Viens du — ir parduotuvė pilna visokių sūrių, dešrų ir apelsinų. Bet kur tau — žmonės tik niekus dirba, neša po dėžele pasie mė, ir tai dar pukši, stena. Meškiukui patiko krovinius nešioti, tada jis jausdavosi tikras meškinas. Visą dieną išstovėjusiam turguje prie vaistažolių, vakarais jam tiesiog nagai niežėjo ką nors sunkaus padirbėti. Todėl jis vaikščiodavo po miestą ir

dairydavosi, ar nereikia kam ko padėti. Jei gatvės pakraštyje sustodavo sugedusi mašina, jis mielai nustumdavo ją į garažą, bet pinigų už pagalbą neimdavo. „Nebent vasarą kokią žemuogelę,— užsiprašydavo jis.— Arba dar geriau abrikosą, tokį pūkuotą pūkuotą. Aš turguje pardavinėju vaistažoles, ten ir paėdu. Aš Uogų Meškiukas, bet abrikosų dar nesu ragavęs“, — ir apsilaižydavo.

Laisvalaikiu meškiuką dažnai galėjai susitikti prie Pionierių rūmų, Skulptūrų sodelyje. Skulptoriai čia rengė parodas, bet sunešti ir sustatyti akmenines arba metalines skulptūras nebuvo lengva. Meškiukas visada mielai jiems padėdavo. Ypač nuo to karto, kai viena skulptorė buvo atsivežusi akmeninį meškiuką. Uogų Meškiukas tada jį nunešė į sodelį ir pasodino taip atsargiai, tarsi jis būtų buvęs iš krištolo, o ne iš akmens.

Vakare, kai visi palikę skulptūras sodelyje išėjo namo, Uogų Meškiukas vis dar sukinėjosi aplink akmeninį meškiuką, negalėdamas nuo jo atsitraukti, ir kažką gai-

liai niurnėjo.

—Ar negalėčiau jo pasiimti kartu,—urzgė jis ir letena rodė į akmeninį meškiuką.— Rytoj vėl jį atnešiu.

—Negalima,—atsakė sargas.

—Tada aš pats iš čia niekur neisiu,— pasakė Uogų Meškiukas.

—Negalima, negalima. Tai meno kūrinys, o tu esi tikras meškinas. Jis turi čia pasilikti. Rytoj bus atidaroma paroda,—paaikino jam sargas, rakindamas vartus.

—Bet jis juk mūsiškis—juk mes abu meškinai!—nesuprato Uogų Meškiukas.

Bet sargas užrakino vartus. Uogų Meškiukas dar pakiurksojo prie vartų, o paskui nusiminęs parkiūtino namo. Jis nežinojo, kad dar būna visokių kitokių meškiukų, kuriuos žmonės vadina ne tik pagal tai, ką jie ėda, bet ir pagal kitus požymius, pavyzdžiui, kad mieste dar gyvena pliušinių, plastmasinių, flanelinių meškiukų ir Zoologijos sodo meškiukų. Šaldytuve, ko gero, yra mažyčių baltųjų meškiukų. Mieste gyveno tiek meškiukų, jog negalėjai nė įsivaizduoti. Su jais Uogų Meškiukas dar

nebuvo susipažinęs. Kai susipažino, gyven-
ti pasidarė dar įdomiau. Bet tai jau kita
pasaka.

IKIMOKYKLINIAM AMŽIUI

Имант Янович Знедонис. МЕДВЕЖЬЯ СКАЗКА. На литовском языке. Перевел с латышского Висвальдас Бронушас. Иллюстрировала Айя Зиле. Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

ИБ № 3473

Imantas Zieduonis. MESKIUKŲ PASAKA. Redaktorė B. Balčienė. Men. redaktorius S. Chlebinskas. Techn. redaktorė R. Bertėškaitė. Korektorė R. Nikžentaitienė. Duota rinkti 83.11.24. Pasirašyta spaudai 84.11.22. Leidinio Nr. 11089. Formatas 70×90/16. Popierius ofsetinis. Garnitūra „Baltika“, 16 punktų. Ofsetinė spauda. 2 sąl. sp. l. 8,6 sąl. spalv. atsp. 1,7 apsk. leid. l. Tiražas 70 000 egz. Užsakymas 4782. Kaina 15 kp. Leidykla „Vaga“, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50. Spaudė Motiejaus Sumausko spaustuvė, 232600, Vilnius, A. Strazdelio 1